

Sociální inovace (do praxe?)

*„The real work of social innovation
is to fix our broken human systems.“*

-Cherryl Heller -

Hlavní body přednášky

- Pojem INOVACE
 - Definice
 - Znaky sociálních inovací
 - Typologie sociálních inovací
 - Inovační proces
 - Financování, podpora sociálních inovací
- Sociální ekonomika
- Sociální podnikání

Přístupy k definování pojmu

- **Sociální inovace** slouží k eliminaci rozdílů ve společnosti, proto je jejich cílem ovlivňovat a korigovat sociální změny. Zahrnují nové metody, služby nebo přístupy k řešení problému než ty současně zavedené a slouží ke zkvalitnění a zlepšení sociálního prostředí (Škrabal 2014, s. 6).

Schumpeterova teorie...a následovníci

- Inovace především v technické oblasti
- Za inovace považoval úplně nové kombinace výrobních faktorů

Následovníci: za inovace považovali i relativní změny

Drucker (1993): *„Inovace jsou specifickým nástrojem podnikatelů, prostředkem, jehož pomocí využívají změn jako příležitostí pro podnikání v odlišné oblasti nebo poskytování odlišných služeb. Mohou být prezentovány jako teoretická disciplína, které se lze naučit a které lze prakticky využívat. Podnikatelé musejí cílevědomě hledat zdroje inovací, to znamená změny a jejich symptomy, které jsou signálem příležitostí k úspěšným inovacím. A musejí znát a umět aplikovat principy úspěšných inovací.“*

Oslo manuál (OECD/Eurostat, 2005)

- Inovace jako realizace nového nebo postupně zlepšeného produktu /zboží/služby nebo procesu..
- Členění inovací:
 - Produktové
 - Procesní
 - Marketingové
 - Organizační

Další možné členění inovací

- **Technické/Netechnické** (Žižlavský, 2012))
- **Tradiční(technické) / sociální** (Kadeřábková, 2013))
- **Ekologické** (ČSU, 2010))
- **Výrobní – netechnické – sociální** (Švejda, 2007)
- **Strategické** (Ceses UK, 2016)
- = **výsledek** výzkumné činnosti, výsledek nákupu know-how nebo licence, výsledek určité podnikatelské aktivity nebo jiná opatření či činnosti (Prnka, 2003)

Co je a co není sociální inovace?

- Používání pojmu sociální k popisování velmi odlišných věcí: sociální motivace, sociální úmysly, sociální problém, sociální dopady, sociální sektor jako právní kategorie
- Druh sociální hodnoty
- Společenská hodnota: *„vytváření prospěchu nebo redukce společenských nákladů způsoby, které přesahují soukromé zisky a hlavní výhody tržních aktivit“.*

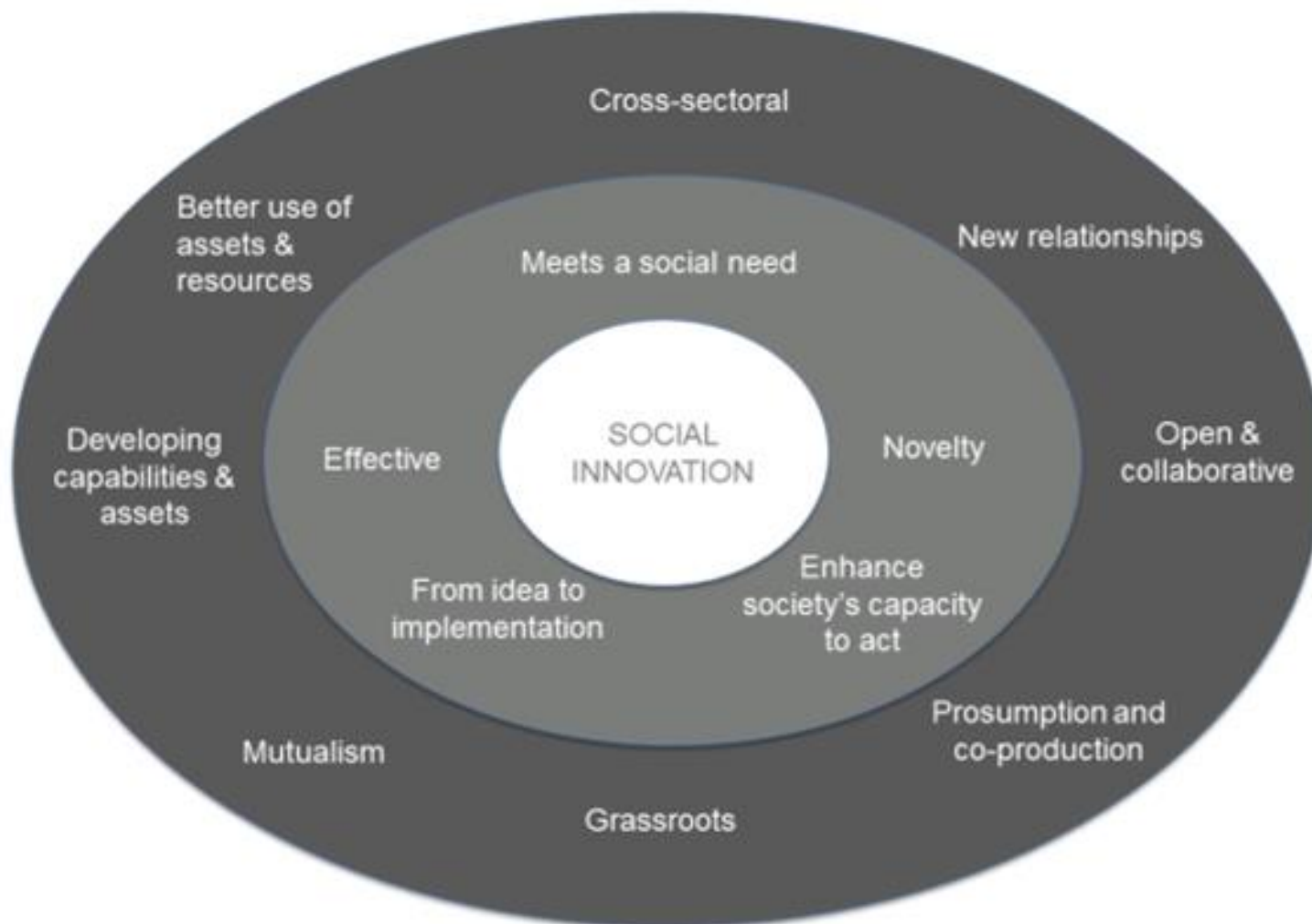
SI

- První odkazy – rok 1960: experimentální průzkumy v sociálních a humanitních vědách
- Definice např. Stanford Social Innovation Review, NESTA, OECD LEED (Fórum o sociálních inovacích), Evropská komise pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování, TEPSIE, Social Innovation Generation,
- Mulgan (2007): „nové nápady, které fungují“, SI „se týkají nových nápadů, které fungují při plnění sociálních cílů“

SI (Kadeřábková, Saman, 2013)

- **„sociální inovace** (tj. inovace sociální v účelu i prostředcích jejich dosažení) **představují ve stávajícím pojetí nové a oproti dostupným alternativám lepší řešení** (tj. účinnější, efektivnější, udržitelnější, spravedlivější), **která naplňují naléhavé sociální (resp. společenské) potřeby a zároveň vytvářejí nové sociální vztahy nebo spolupráce. Sociální inovace mohou zahrnovat nové produkty, procesy, služby, organizační uspořádání, technologie, ideje, regulace, institucionální formy, funkce a role, sociální hnutí a další formy řešení sociálních potřeb“.**

Základní prvky a společné rysy sociálních inovací

Hlavní elementy SI

- Novost (neznamená, že SI musí být zcela nová, musí být nová určitým způsobem – v odvětví, regionu, na trhu, na novém poli uživatelů)
- Přejchod od myšlenky k realizaci (obtížné rozlišit mezi vynálezem a inovací, praktickou aplikací, provádění nápadu)
- Sociální potřeba (předmět diskuse, neuspokojení sociální potřeby)
- Element efektivity (SI by měla být efektivnější než stávající řešení, měřitelnost ve zlepšení kvality, úrovně uživatelské spokojenosti apod.)
- Podpora sociálních kapacit při jednání (proces SI je stejně důležitý jako výsledek – nedostatečně prozkoumáno)

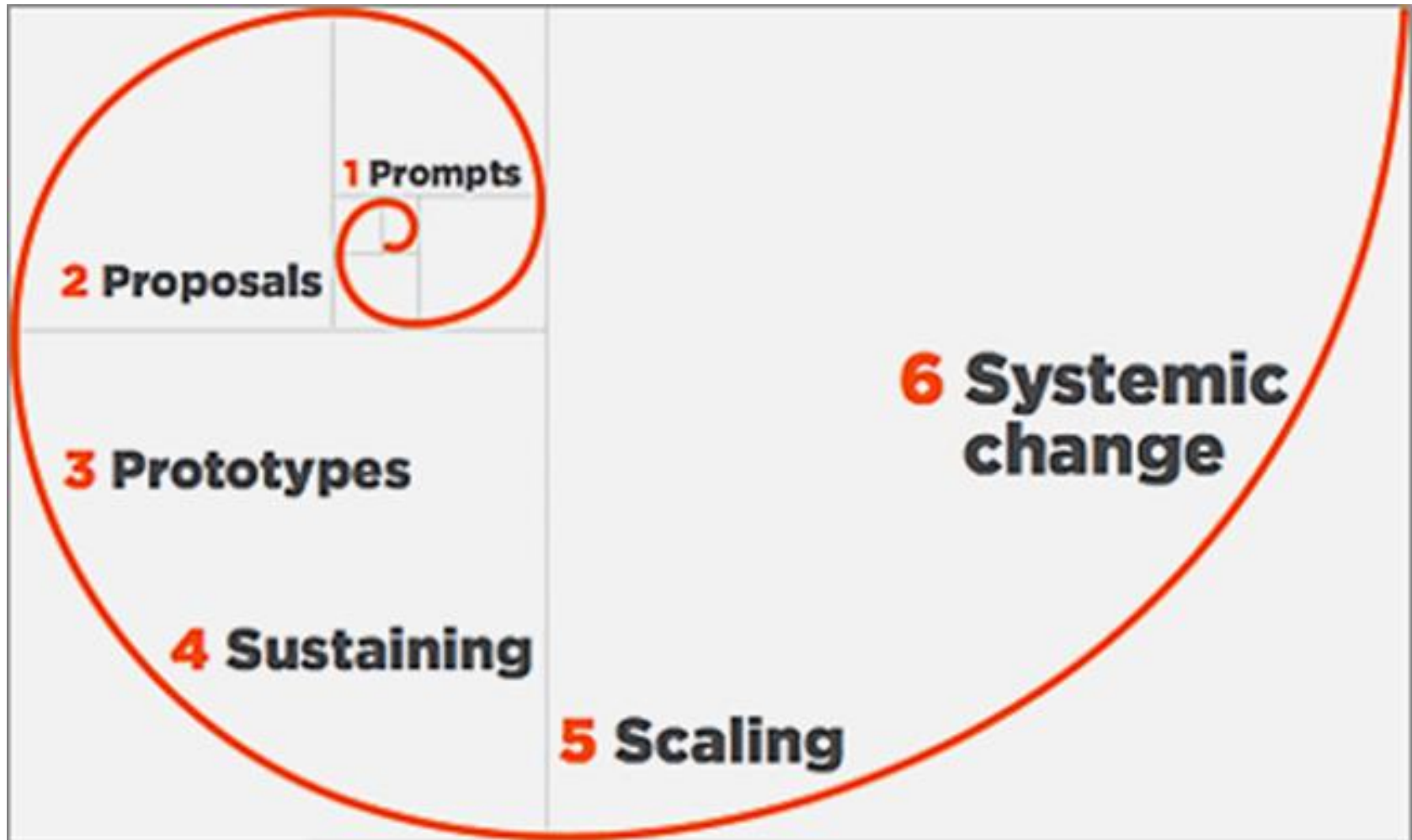
+ sociální technologie

+ sociální inovátoři

Typologie SI

- nové produkty – př. asistenční technologie pro lidi se zdravotním postižením,
- nové služby – př. mobilní bankovníctví,
- nové procesy – př. průběžné metody zlepšování a crowdsourcing,
- nové trhy – př. Fair Trade, time banking
- nové platformy – př. nový právní nebo regulační rámec,
- nové organizační formy – př. zájmové komunity a
- nové business modely – př. sociální frančizing nebo just-in-time modely aplikované na sociální výzvy.
- Široká veřejnost se může zapojit do řešení nějakého problému a přednést své návrhy.
- Timebanking is a kind of money. Give one hour of service to another, and receive one time credit. For one person to earn a time credit, however, someone else has to agree to give it. Timebanking happens when a network or circle of members have agreed that they will give and receive credits for services that other members provide. Those networks are called “timebanks.” (<http://timebanks.org/what-is-timebanking/>)
-

Inovační proces

Inovační proces = inovační spirála

- Fáze podnětů a inspirací
- Návrhy, nápady
- Prototypizace a piloty
- Realizace a udržení
- Upcalling
- Systémové změny

Financování a právní forma

- **Crowdfunding:** není byrokraticky náročná kromě vykázání a zdanění příjmů ze sbírky
- **Partnerství v komerčním světě** (strategie CSR)
- **Založení sociálního podniku**
- **Granty**
- **dotace**
- **členské příspěvky, dary, veřejné sbírky**

Cena Sozial Marie

- Unruhe Privatstiftung: *„sociální inovace předkládají řešení naléhavých společenských výzev. Dávají prostor novým přístupům, inovačním odpovědím a ukazují nové cesty. Reagují na nové sociální otázky nebo řeší již známé problémovými způsoby. Inovace může být iniciována samotnou společenskou skupinou, které se problém týká a která je vždy uživatelem a zároveň spolutvůrcem projektu. Sociální inovace tak vytvářejí trvale udržitelná řešení, která jsou příkladem i inspirací pro ostatní.“*
(http://www.sozialmarie.org/cena_sozialmarie)

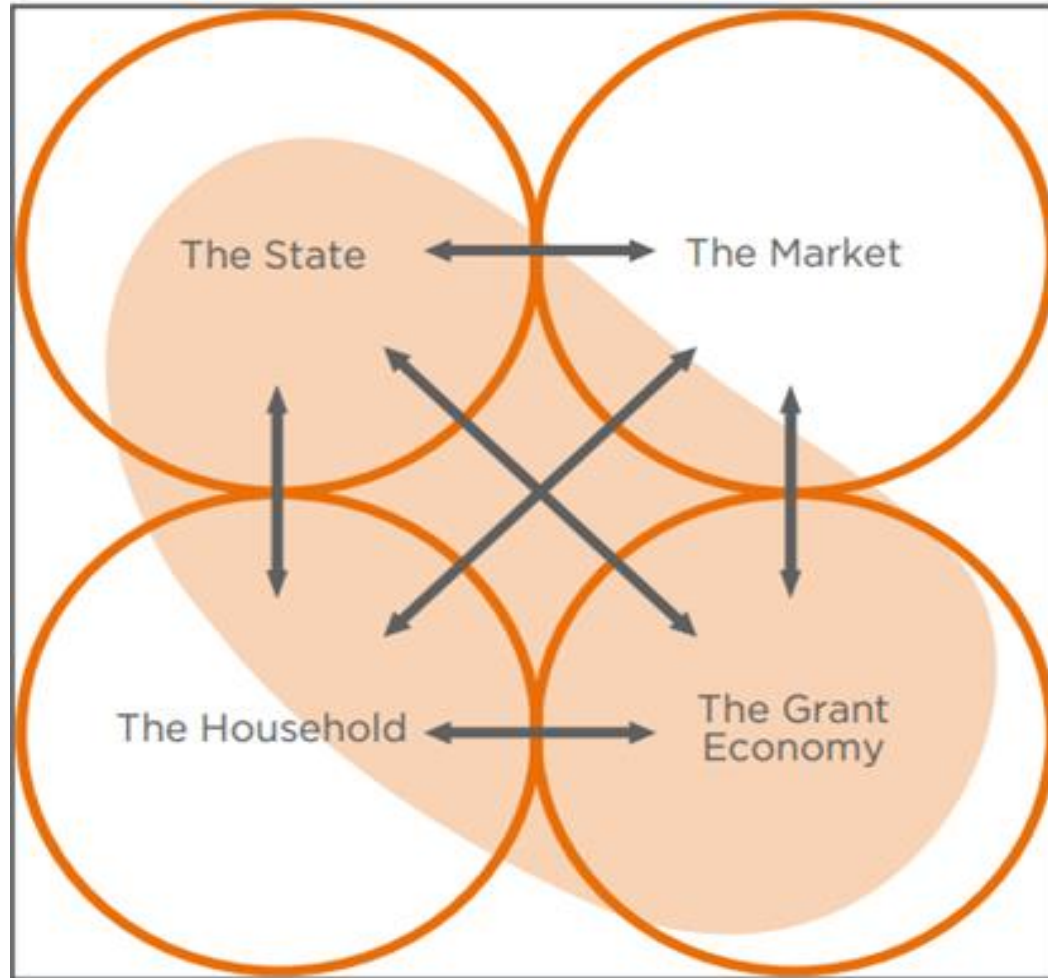
Sociální ekonomika

- 1980: Charta sociální ekonomiky
- Definice SE: *„skupina organizací, které nepatří k veřejnému sektoru, jsou demokratické a mají zvláštní režim přerozdělování zisků pro účely svého dalšího rozvoje a zlepšování služeb pro své členy a společnost.“ (Dohnalová a kol., 2012).*

Hodnoty a vlastnosti SE

- priorita jednotlivce a sociálního cíle nad kapitálem,
- demokratický přístup a kontrola organizace ze strany členů,
- kombinace zájmů jednotlivých členů, uživatelů i společnosti,
- uplatňování zásady solidarity a odpovědnosti,
- reinvestice pozitivního přebytku k provádění cílů udržitelného rozvoje a sloužící společnému zájmu členů nebo v zájmu organizace.
- princip dobrovolného a otevřeného členství v organizaci,
- autonomní řízení a nezávislost na veřejné moci (Social Economy Europe, 2016)

SE (zdroj: The Open Book of Social Innovation, 2010)

SE je zdrojem SI, vyznačuje se následující rysy:

- „Intenzivní využívání distribuovaných sítí pro udržení a řízení vztahů pomocí širokopásmových, mobilních a jiných komunikačních prostředků.
- Bourající hranice mezi výrobou a spotřebou.
- Důraz na spolupráci a na opakované interakce, péči a údržbu spíše než na jednorázovou spotřebu.
- Výrazná role hodnot a misí.“

Praha – 2002 – světová konference o SE

■ Pražská deklarace: *„přestože neexistuje žádná přesná právní definice sociální ekonomiky, je možné shodnout se na třech konstatováních:*

- 1. SE není založena na kapitálu, ale na participativní demokracii*
- 2. cílem SE není zisk, ale vzájemná solidarita*
- 3. SE může významnou měrou přispívat k začleňování znevýhodněných osob do společnosti“*

Sociální podnikání

- Itálie – 80. léta – sociální družstva = reakce na nedostatečnou pracovní nabídku pro některé skupiny obyvatelstva
- 1980: založena **Charta sociální ekonomiky** - myšlenka trojího prospěchu: ekonomická stránka podnikání, životní prostředí a společenský kapitál
- 2003 – Cena za nejlepší sociální podnik: britský podnik Pack IT Group: balení, expedice zboží, zaměstnává lidi s poruchami učení, neslyšící, drogově závislí (firma se vyvinula z NO závislé na dotacích)

Iniciativa pro sociální podnikání

- Od roku 2011 prioritou Evropské komise (sociální podnikání jako klíčový prvek evropského sociálního modelu - úspěch strategie Evropa 2020)
- Témata:
 - Zlepšit přístup sociálních podniků
 - Zlepšit viditelnost sociálního podnikání
 - Zlepšit právní prostředí pro sociální podnikání

Sociální podnikání

- Christine K. Volkmann: Social Entrepreneurship and Social Business (2012): nejednotná definice soc. podnikání
- Sociálním podnikem se rozumí podnik, kde jsou zaměstnaní lidé z cílových skupin (zdravotně postižení, v předdůchodovém věku, migranti, matky po rodičovské dovolené, dlouhodobě nezaměstnaní, bezdomovci atd.) *(Hunčová, 2007)*

Sociální podnik – 4 kriteriia

- Min. 40% zaměstnanců z cílové skupiny
- Snaha o co největší zapojení zaměstnanců do procesu rozhodování
- Min. 51% zisku reinvestováno do dalšího rozvoje podniku
- Orientace na lokální komunitu a využívání místních zdrojů

(České sociální podnikání, 2015)

- 1980: založena **Charta sociální ekonomiky** - myšlenka trojího prospěchu: ekonomická stránka podnikání, životní prostředí a společenský kapitál

Sociální podnikání

Sociální prospěch

- Provozování aktivity prospívající společnosti či specifické skupině (znevýhodněných) lidí
- Participace zaměstnanců a členů na strategickém směřování podniku
- Případný zisk používán přednostně pro rozvoj sociálního podniku a/nebo pro naplnění veřejně prospěšných cílů

Ekonomický prospěch

- Vykonávání soustavné ekonomické aktivity,
- Nezávislost v manažerském rozhodování a řízení na externích zakladatelích nebo zřizovatelích,
- Alespoň minimální podíl tržeb z prodeje výrobků a služeb na celkových výnosech a jeho dynamika tržeb,
- Schopnost zvládat ekonomická rizika,
- Trend směrem k placené práci

Environmentální a místní prospěch

- Přednostní uspokojení potřeb místní komunity,
- Využívání přednostně místních zdrojů,
- Uspokojování přednostně místní poptávky (nepovinné)
- Zohledňování environmentálních aspektů výroby i spotřeby,
- Spolupráce sociálního podniku s důležitými místními aktéry,
- Inovativní přístupy a řešení (není povinné)

Integrační sociální podnik

- Definice pro sociální podnik +
 - + zaměstnává a sociálně začleňuje osoby sociálně či zdravotně znevýhodněné na trhu práce (více jak 30% ze zaměstnanců)
 - + provádí prokazatelné aktivity směřující k dalšímu uplatnění těchto osob na trhu práce či sociální integraci a psychosociální podporu

Formy sociálního podniku

- OSVČ
- Obchodní korporace (veřejná obchodní společnost, s.r.o., a.s., evropská společnost, evropské zájmové sdružení, družstva)
- NNO (spolky, ústavy, nadace, nadační fondy, o.p.s.)
- Evidované právnické osoby založené církví nebo náboženskou společností
- Majetková účast obce v SP není omezena, podnik s majetkovou účastí obce může požádat o status, pokud obec vlastní méně jak 50%

Možné zdroje financování SPod.

- Vlastní prostředky
- Granty
- Půjčky a úvěry
- Příspěvky ze zákona o zaměstnanosti
- Jiné zdroje (sponzorství, dárcovství)

Správce agendy sociálního podnikání

MPSV

- Rozhoduje o přiznání a odnětí statusu SP
- Vede seznam SP, provádí kontrolu, ukládá sankce
- Zpracovávat strategii rozvoje SE, podpora SE
- Poradní orgán Rady vlády pro rozvoj sociálního podnikání

Sociální podniky v číslech

- Zaměstnávají v EU 14,5 mil. osob, což je 6,5% EAO
- Francie: 222 800 organizací a podniků - zaměstnávají 2,3 mil. osob, což je 13,8% pracovních míst v neveřejném sektoru
- VB: 70 tis. SP, zaměstnávají 1 mil. lidí, 18,5 bilion liber do SR

Klíčoví hráči na trhu SPod

- Veřejná správa
 - MPSV
 - MPO
 - MMR
 - Kraje a obce
 - Nezaměstnanost, veřejné rozpočty a sociální ekonomika
- EU
- Neziskový sektor
- Podnikatelský sektor
- Vysoké školy a vzdělávací systém
- Finanční instituce
- Široká veřejnost
- Znevýhodněné skupiny obyvatel

Přehled zemí s legislativou sociálního podnikání

Země	Rok přijetí zákona	Název zákona
Finsko	2003	Zákon o sociálních podnicích
Litva	2004	Zákon o sociálních podnicích
Itálie	2005	Zákon o sociálních podnicích
Polsko	2006	Zákon o sociálních družstvech
Belgie	2008	Regionální dekret o sociální ekonomice
Španělsko	2011	Zákon o sociální ekonomice
Řecko	2011	Zákon o sociální ekonomice a sociálních podnicích
Slovinsko	2011	Zákon o sociálních podnicích
Portugalsko	2013	Zákon o sociální ekonomice
Francie	2014	Zákon o sociální a solidární ekonomice

Co je nutno diskutovat...

- Meziřezortní problematika: hlavním aktérem je veřejná správa (problém státu - zařazení pod resort: MPSV - společenská odpovědnost, MMR - místní prospěšnost, MPO - ekonomická prospěšnost)
- Diskuse na Radě vlády pro NNO a v Agentuře pro sociální začleňování
- Inovativní řešení při selhání trhu
- Chybějící legislativa

Další problémy...

- Nedostatečná znalost pojmů: SE, solidární ekonomika, sociální podnik, sociální podnikání
- Proč by podnik měl být sociálním, pokud to není „pozitivní signál“?
- Čím se má odlišovat od ostatních, když veřejnost nemá představu o sociální ekonomice?